

14. Клименюк Н.В. Виховання гуманності у майбутніх соціальних працівників в умовах професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Клименюк Наталія Василівна; Херсонський державний університет. – Херсон, 2007. – 19 с.
15. Мечников И.И. Этюды о природе человека / И.И. Мечников. – М.: Директ-Медиа, 2014. – 244 с.
16. Німецька класична філософія і марксизм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sophia.nau.edu.ua/2010-07-29-11-48-45/2010-07-29-11-51-27/195->
17. Подласый И.П. Продуктивная педагогика: книга для учителя / И.П. Подласый. – М.: Народное образование, 2003. – 496 с.
18. Психология старости и старения: хрестоматия: учеб. пособие для студ. психол. фак. высш. учеб. заведений / [сост. О.В. Краснова, А.Г. Лидере]. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 416 с.
19. Руссо Ж.-Ж. Эмиль, или о воспитании: Избранные сочинения / Ж.-Ж. Руссо. – М.: Гослитиздат, 1961. – 615 с.
20. Сманцер А.П. Гуманизация педагогического процесса / А.П. Сманцер. – Мн.: Бестпринт. – 2005. – 326 с.
21. Столяренко О.В. Виховання гуманності у підлітків в позакласній роботі з народознавства / О.В. Столяренко // Нові технології виховання. – 1995. – С.85–91.
22. Хайдеггер М. Статьи и работы разных лет / [пер. с нем.; сост. и вступ. ст. А.В. Михайлова]. – М.: Гнозис, 1993. – 464 с.

КОЛОБОРАТИВНІ ВМІННЯ ХХІ СТОЛІТТЯ В РЕТРОСПЕКТИВІ ПОГЛЯДІВ АНТОНА МАКАРЕНКА

*Курашов В.В.
Полтава, Україна*

Сучасний світ, непередбачуваний і мінливий, з невинним технологічним розвитком і безпомічністю в швидкому подоланні економічних криз і пандемій, потребує від людей уміння співпрацювати з іншими для вирішення нагальних проблем. Своєчасними й актуальними видаються визначені міжнародною освітньою спільнотою рамки компетентностей ХХІ століття, серед яких виокремлені колаборативні здатності (уміння до співпраці з іншими) як ключові уміння для успішного життя в майбутньому. Важливими для педагогічної громадськості є питання, пов'язані з окресленням шляхів формування цих умінь в учнів. У цьому аспекті неперевершеним є досвід Антона Макаренка. Можемо стверджувати, що в процесі трудової співпраці і реалізовувалася дивовижна особистісна метаморфоза вихованців колонії, які в подальшому стали управлінцями виробництва, активними трудівниками в різних галузях народного господарства.

Завданням нашого дослідження є проаналізувати досвід А. Макаренка в аспекті нагальної потреби формування колаборативних умінь в сучасних школярів.

Відповідно поглядів американських науковців, колаборація (співпраця) визначається як уміння співпрацювати з іншими, виявляти (демонструвати)

здатність ефективно взаємодіяти з різними членами групи, виявляти гнучкість і готовність бути корисним у знаходженні необхідних компромісів для досягнення спільної мети, приймати загальну відповідальність за спільну роботу, оцінювати індивідуальний внесок та цінність кожного окремого внеску, зробленого членом команди [1].

У колонії ім. Горького складні соціально-економічні умови на початку двадцятих років минулого століття спонукали А. Макаренка до прийняття нестандартних педагогічних рішень. Інноваційною на той час педагогічною ідеєю було створення груп колоністів для забезпечення нормальної життєдіяльності. У розділі «Командирська педагогіка» «Педагогічної поеми» А. Макаренко саме описує створення таких груп, які досить швидко набули назви загонів. Однією з проблем зимового періоду було обігрівання приміщень. Для заготівлі у лісі дров була створена група з найстарших та найсильніших вихованців, які мали більш менш не погане взуття та одяг. Головним у цій групі був вихованець Бурун, який назвав її «дров'яним загонем» [2, 193]. Наступним завданням загону Буруна було будівництво парників. Інші колоністи, які не входили до загону Буруна, підняли питання про утворення нових загонів [2, 194]. Наступний загін був організований для праці в майстерні. Пізніше було створено 3, 4 та 5 загони. До весни була вже повністю сформована система загонів, а в основу їх формування була покладена ідея розподілу колоністів за майстернями 1 – чоботарі; конюхи – 2; ковалі – 6; ті що доглядали за свинями – 10 [2, 194]. У загоні дотримувалися принципу рівноправ'я: командир ніколи не отримував привілеїв і ніколи не звільнявся від роботи. За ініціативи А. Макаренка, для обговорення питань кращої організації роботи проводилися наради, що отримали назву «рада командирів». Найвдалішим винаходом, за свідченням А. Макаренка, був – «зведений загін»: «тимчасовий загін, який створювався не більше, ніж на тиждень і отримував певне короткотривале завдання: виполоти картоплю на такому-то полі, зорати таку-то ділянку, очистити насінний матеріал, вивезти перегній, посіяти [2, 195]. В залежності від складності і обсягу роботи формувалася чисельна наповнюваність загонів (від двох до двадцяти чоловік). Часова тривалість діяльності загону була різною і визначалася практичними потребами. Як правило, кожний зведений загін створювався на тиждень, і кожний наступний тиждень колоністи направлялися в новий зведений загін. Командира зведеного загону призначала рада командирів також лише на тиждень. Наступного тижня він ставав рядовим колоністом у новому зведеному загоні. Рада командирів завжди намагалася, щоб кожен колоніст мав змогу виконати функції командира у зведеному загоні, що було нелегким завданням. Таким чином, більшість колоністів мали змогу вчитися виконувати не тільки виконавські, а й організаторські функції. Командири постійних загонів ніколи не назначали себе командирами зведених загонів, а йшли звичайними рядовими колоністами, часто навіть підпорядковуючись своєму підлеглому із постійного загону. Саме це створювало в колонії складний ланцюг залежностей та взаємозв'язків, і в цьому ланцюзі жоден колоніст не міг виділитися й стати над колективом окремих колоністом. Система зведених загонів робила життя в колонії дуже

напруженим та наповненим цікавими подіями, чергуванням виконавських та організаційних функцій, тренуванням у керуванні та підпорядкованості, ростом особистісним та колективним.

Завдяки створеній А. Макаренку системі, колонія вже з 1926 року вирізнялася своєю здатністю налаштуватися та переналаштуватися на будь-яку задачу, а також для виконання окремих деталей цієї задачі завжди знаходилися кадри здібних та ініціативних організаторів, розпорядників, людей, на яких можна було б покластися.

Розмірковуючи про важливість формування колаборативних компетентностей учнів, наголосимо на важливості навчання колаборації, оскільки вона є невід'ємною частиною природи людини й того, як вона виконує роботу в своєму особистому й професійному житті. У минулому столітті значна кількість виробничих завдань виконувалася окремими людьми, які працювали самостійно. В реаліях сьогодення більша, значиміша частина всієї роботи виконується в групах, а в багатьох випадках – в глобальних командах. Досвід видатного українського педагога А. Макаренка – творця унікальної педагогічної системи розвитку колаборативних умінь заслуговує на глибокий аналіз і творче проєктування на площину сучасних нерозв'язаних освітніх проблем.

Список використаних джерел:

1. Preparing 21st Century Students for a Global Society: An Educator's Guide to the "Four Cs", P.19-23 – <http://www.nea.org> -> A-Guide-to-Four-Cs.pdf
2. Макаренко А.С. Педагогическая поэма / Сост., вступ. ст., примеч., коммент. С. Невская. – М.: ИТРК, 2003. – 736 с.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

*Лень Р.В.
Полтава, Україна*

Створення інклюзивного освітнього середовища це підвищення компетентності педагогічних працівників та руйнування суспільних стереотипів щодо освіти дітей з особливими освітніми потребами. Для сучасного інклюзивно компетентного асистента вчителя, тобто для такого, який уміє ефективно працювати з дітьми, які мають особливі освітні потреби, разом з однолітками типового розвитку в умовах закладу загальної середньої освіти, неабияке значення має наявність так званих «soft skills» («м'які навички»), тобто навичок, пов'язаних із формальним (технічним) боком професійної діяльності, а також універсальних соціальних навичок, пов'язаних з ефективною комунікацією та взаємодією з учнями, батьками школярів, колегами, адміністрацією закладу загальної середньої освіти (Малишевська, 2016).